

Markkinoiden Toimivuus ja Kilpailu Yksityisissä Terveyspalveluissa (Dnro: 49/26/2016): Osahanke 1*

Huhtikuu 2020

1 Tiivistelmä

Valinnanvapauteen ja markkinamekanismeihin pohjautuvien terveydenhuollon uudistusten hyödyt riippuvat siitä, kuinka hyvin kilpailu toimii terveystalvumarkkinoilla. Tämä hankekokonaisuus tutkii kilpailun toimivuutta ja vaikutuksia potilaan valitsemien yksityisten terveystalvuiden markkinoilla Suomessa. Tarkastelemme markkinarakenteen alueellisia ja ajallisia muutoksia yritysostojen ja uusien yritysten markkinoilletulon kautta. Tutkimme vaikutuksia esimerkiksi hintoihin ja palvelujen käyttöön lääkäri-, hammaslääkäri- ja diagnostisissa palveluissa. Vaikutusarvioinnissa hyödynnämme ekonometrisia menetelmiä ja Kelan sairaanhoitokorvausten rekisteriaineistoa vuosilta 2008–2018. Yritysostoja koskevat tiedot ovat Patentti- ja rekisterihallitukselta.

1.1 Lääkäripalvelut

Nurminen ja Saxell (2020) tutkivat yritysostojen vaikutuksia lääkäreiden vastaanottopalkkioihin, potilaskäynteihin ja työmarkkinatulemiin yleisimmillä erikoisaloilla.¹ Tarkastelemme yksityisen sektorin lääkäreitä, jotka toimivat yrityksissä itsenäisinä ammatinharjoittajina ja voivat itse määrittää palkkionsa. Tulostemme mukaan yritysosto nostaa yksikön lääkäreiden vastaanottopalkkioita hyvin maltillisesti, noin 1–2 prosenttia keskimäärin. Hintavaikutuksia ajaa gynekologia, jossa havaitaan tilastollisesti merkitsevä viiden prosentin nousu vastaanottopalkkioissa. Gynekologien määrä näyttäisi lisäksi vähenevän yksikössä yritysoston jälkeen. Tämä kasvattaa yksikköön jääneiden lääkäreiden potilaskäyntien osuutta yksikön sisällä, mutta ei koko markkinalla. Lääkäreiden määrän

*Hankekokonaisuuden vastuhenkilö: Tanja Saxell, Erikoistutkija, VATT, tanja.saxell@vatt.fi

1. Rajaamme tarkastelun yksityisen sektorin yleisimpiin erikoisaloihin tai lääkiriryhmiin: perusterveydenhuolto (erikoistumattomat ja yleislääkätiede), gynekologia, ortopedia, ja korva-, nenä- ja kurkkutaudit.

vähentyminen voi vähentää painetta lääkäreiden väliseen kilpailuun yksikön sisällä. Vähäisempi kilpailu ja potilaiden haluttomuus vaihtaa lääkäriä voivat edistää vastaanottopalkkioiden nousua gynekologiassa. Tutkimuksessa tarkastellaan myös vaihtoehtoisia selityksiä (esim. palveluiden laadun paraneminen) hintavaikutusten taustalla.

1.2 Diagnostiset palvelut

Nurminen tutkii väitöskirjassaan yritystojen vaikutusta yleisten diagnostisten toimenpiteiden hintoihin Suomen yksityisillä terveydenhuoltomarkkinoilla. Koska yritys päättää itse ko. toimenpiteiden hinnoista, on oletettavaa, että hinnat kasvavat yritystojen seurauksena enemmän kuin lääkäreiden vastaanottopalkkiot. Alustavien tuloksien mukaan yritystot kasvattivat verikokeiden hintoja huomattavasti, noin 10–20 prosentilla. Sen sijaan lähtökohtaisesti kalliimmissa toimenpiteissä, röntgenkuvauksissa ja magneettikuvauksissa, ei näy havaittavaa pitkän aikavälin muutosta hinnoissa.

1.3 Hammashuolto

Markkula tutkii maisterintutkielmassaan uuden yrityksen markkinoilletulon vaikutuksia kilpailijoiden toimintaan. Yritys tuli markkinoille huomattavasti markkinan keskiarvoa alhaisemmilla hinnoilla vuonna 2010 ja vakiinnutti nopeasti asemansa yksinkertaisten toimenpiteiden kuten paikkausten tekijänä. Tutkielman tulokset viittaavat siihen, etteivät kilpailijat reagoineet uuden yrityksen markkinoilletulon laskemalla hintojaan. Kuitenkin vaikuttaa siltä, että tulokkaan kilpailijat tekivät vähemmän paikkauksia markkinoilletulon jälkeen. Yritysten haluttomuus laskea hintoja paikkaustoimenpiteiden menettämistä huolimatta voi johtua potilaiden vastahakoisuudesta vaihtaa hammaslääkäreitä.

2 Julkaisut ja opinnäytetyöt

Nurminen, Mikko ja Saxell, Tanja (2020) Physician Prices and Competition: Evidence from Acquisitions in the Private Health Care Sector. *VATT working papers* 130/2020.

Hanke on osa Mikko Nurmisen (Turun kauppakorkeakoulu) väitöstyötä, joka tarkastelee terveydenhuoltomarkkinoiden toimintaa. Hankkeesta rahoitettiin lisäksi Tuomas Markkulan (Helsingin yliopisto) Pro Gradu -tutkielma: Competition in Dental Care Markets: Evidence from Entry, Helsingin yliopisto (valmistuu 18.5.2020).